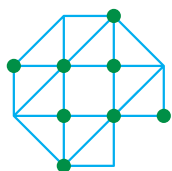

PleitVRij

Goede voorbeelden voor docenten
gericht op onderwijsinnovatie met ICT

Versnellingsplan
Onderwijsinnovatie
met ICT

docentprofessionalisering

PleitVRij: ontwikkeld in 2019

Organisatie: Vrije Universiteit Amsterdam,
Rijksuniversiteit Groningen

Ontwikkelperiode: 2 jaar, waarvan 6 maanden voor de techniek

Teamopzet: Klankbordgroep, technisch team, kernteam van docenten en innovatiemanager.

Doel: Mondelinge (pleit)vaardigheden bevorderen van studenten in een realistische setting die aansluit op hun beroepspraktijk.

Aantal studenten dat het programma heeft gevolgd: 200 (vanaf 2022 nog meer, nu ook andere universiteiten aanhaken).

Geschied voor: Vakken waarin studenten leren presenteren of debatteren, op unieke locaties zoals in de rechtszaal of bij de Europese commissie.

Op deze uitgave is de Creative Commons Naamsvermelding 4.0-licentie van toepassing. Maak bij gebruik van dit werk vermelding van de volgende referentie: Otter, H., (2021). Goede voorbeelden voor docenten gericht op onderwijsinnovatie met ICT: PleitVRij. Utrecht: Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT.

**Versnellingsplan
Onderwijsinnovatie
met ICT**

PleitVRij

In de oude rechtszaal van Groningen als rechtenstudent je zaak bepleiten, terwijl je zelf in Utrecht of Amsterdam zit. Voor een rechter die óók niet fysiek op de locatie aanwezig is, maar die je wel live kunt ontmoeten in de virtuele omgeving. En studenten van andere aangesloten instellingen die je pleidooi kritisch beluisteren. Met het programma PleitVRij leren studenten hoe het is om te pleiten in een rechtszaal. Om dit instellingsoverstijgend mogelijk te maken, is het belangrijk dat het onderwijs tussen instellingen goed op elkaar is afgestemd en is geïntegreerd in het onderwijs.

“De behoefte was er al lang om studenten meer gelegenheid te geven om binnen een realistische setting te oefenen met hun spreekvaardigheid”, vertelt Adriaan Wierenga, docent en onderzoeker aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). “Alleen, de mogelijkheden daarvoor waren beperkt. Je hebt beschikbare ruimte en docenten nodig die de studenten begeleiden. En je moet het organiseren.”

Vaardigheden virtueel trainen

Kan virtual reality (VR) bijdragen aan het trainen van de vaardigheden van studenten? Die vraag hield Sylvia Moes, innovatiemanager bij de Vrije Universiteit (VU) geruime tijd bezig. “In de wereld van VR wordt al veel gewerkt aan skills-trainingen met avatars, bijvoorbeeld voor presentatievaardigheden in de hbo-sector. Maar het liefst wil je dat studenten elkaar kunnen ontmoeten en kunnen communiceren binnen VR om hun vaardigheden te ontwikkelen. Dan krijg je veel meer natuurlijke reacties op je performance, in plaats van dat je oneindig veel moet programmeren voor een avatar.”

Stimuleringsregeling open en online onderwijs

Ze klopte in 2018 aan bij het Centre for Information Technology (CIT) van de Rijksuniversiteit Groningen, gespecialiseerd in VR. Volgens het CIT was het technisch mogelijk om studenten elkaar virtueel te laten ontmoeten. Docenten van de rechtenfaculteiten van zowel de RUG als de VU zagen een unieke kans voor hun studenten. Er werd een team samengesteld om een projectvoorstel in te dienen voor de *Stimuleringsregeling Open en Online Onderwijs* van OCW die SURF coördineert¹. Na toekenning kon het project van start gaan.

¹ Zie www.surf.nl/onderwijs-ict/stimuleringsregeling-open-en-online-onderwijs

360-graden video van de oudste rechtbank van Nederland

Van de rechtbank in Groningen werden foto's gemaakt, die vervolgens met een 360-graden video virtueel werd nagebouwd. Voor de pleitende student ligt een VR-bril klaar, een Oculus Rift. Om te kunnen starten, loggen de studenten in op de server van de universiteit. De rechter, die voor een green screen zit, wordt met een streaming video in beeld gebracht. "Als je bijvoorbeeld pleit in de VR-ruimte in Amsterdam, kun je voor een rechter staan die op dat moment werkt vanuit de Rijksuniversiteit Groningen." Rechtenstudenten van de andere onderwijsinstellingen zijn weliswaar niet zichtbaar in de zaal, maar volgen de zaak vanaf een meekijkscherm in een collegeruimte op hun campus. Zij geven feedback met een speciaal daarvoor ontwikkelde app. Na afloop van de pleitsessie kunnen zij op gestructureerde wijze feedback geven voor de pleitende student. Van de sessies wordt ook een video-opname gemaakt, inclusief gegeven feedback. Deze video is alleen voor de student zelf te zien, en de docent van het vak.

Lang voorbereid, snel gebouwd

Hoewel PleitVRij binnen enkele maanden is gebouwd, is er veel tijd gestoken in de voorbereiding. Samen optrekken en van elkaar leren: dat was vanaf het begin de rode draad. Het grote voordeel bij PleitVRij was dat de technische know-how al in huis was. Maar om CIT goed te kunnen informeren over wat nodig was, werd naast een kernteam een stevige klankbordgroep neergezet, met onder andere de Orde van Advocaten en instellingen van de rechterlijke macht. Moes: "We wilden dat vanuit de beroepspraktijk werd meegekeken naar de vaardigheden die de studenten moesten leren. Om hier vorm aan te geven is hen gevraagd input te geven op een scoringsrubriek, waarin de belangrijkste competenties zijn opgenomen, inclusief de gradatie." Na een testversie werd PleitVRij in productie genomen.

Implementatie in verschillende organisaties

Stap twee was om PleitVRij te implementeren in de verschillende organisaties. Dat was niet eenvoudig, weet Wierenga. "De roosters lopen per instelling anders en de vakken vinden dus op andere momenten plaats. Sommige procedures lopen anders, bijvoorbeeld voor het reserveren van de twee zaaltjes die nodig zijn voor PleitVRij. De kerngroep moest zich al in een vroeg stadium buigen over vragen als: Hoe organiseer ik PleitVRij binnen mijn onderwijs? Hoe bereid ik studenten daarop voor? Maak ik het verplicht, maak ik het vrijwillig? Hoe bereid ik hen voor op het geven van feedback? Hoe past dit in mijn onderwijs? Hoe integreer ik dit?" Uiteindelijk zorgen de docenten uit de kerngroep voor de afstemming binnen de verschillende universiteiten.

Een slimme samenstelling van je kernteam is volgens Wierenga een kritische succesfactor. "Als je coördinator bent van een vak, kun je gemakkelijk zoiets in je eigen onderwijs integreren. Dat werkt beter dan dat je tegen iemand zegt: 'We hebben dit ontwikkeld en doe er maar iets mee.' Je hebt mensen nodig die van meet af aan bij zo'n project betrokken zijn en een sleutelrol vervullen."

Enthousiaste studenten

De studenten zijn erg enthousiast, vertelt Moes. Dat blijkt uit de reacties na elke sessie en uit de evaluaties. "We vragen bijvoorbeeld in de evaluatie of de student denkt dat dit een goede voorbereiding is op zijn of haar eindpleidooi. Dan zeggen ze volmondig ja, want ze weten nu wat hen te wachten staat voor hun eindpleidooi." Zoals Roos Grandjean, rechtenstudent aan de Utrecht Law College: "Het was alsof ik in een soort tijdmachine was gestapt en tien jaar in de toekomst terecht was gekomen, waar ik mijn werk als officier van justitie al aan het uitoefenen was. Een baan waar ik nu nog voor aan het leren ben. Dat was dus heel gaaf. Het voelde zo realistisch, maar ook spannend." Zij is een van de tweehonderd rechtenstudenten die het programma PleitVRij heeft gevolgd, als aanvulling op het vak Pleitvaardigheid.

Spanningsreductie

Een belangrijk voordeel van een VR-rechtbank is niet alleen dat studenten vaardigheden trainen, maar dat het programma ook bijdraagt aan spanningsreductie, vertelt Wierenga. "Doordat je bekend raakt met die omgeving, voel je minder gespannen als je daar je presentatie geeft." Dat gevoel kan Grandjean bevestigen. "Het was alsof ik in een bubbel stond", blikt ze terug. "Ik stond daar tegenover de rechter en deed mijn verhaal voor haar. Ik had niet het idee dat andere mensen meeluisterden. Het was een heel goede generale repetitie en het voelde uiteindelijk minder spannend dan ik verwacht had." Het was een ervaring die ze niet uit een boek had kunnen leren. Alleen al het type vragen van een rechter is al een nieuwe leerervaring voor studenten. "In een zaak vroeg de rechter opeens: 'Waarom is uw verdachte niet bij u?' Typische vragen die een rechter kan stellen. Daar moet je dan wel snel een antwoord op hebben", vertelt Grandjean.

Instellingsoverstijgende feedback

Ook het feit dat met PleitVRij studenten vanuit deelnemende instellingen meekijken is waardevol gebleken. Waar voorheen rechtenstudenten op een locatie nog wel geneigd waren om elkaar een hand boven het hoofd te houden, is dat door deze instellingsoverstijgende feedback niet meer het geval. Wierenga: "Het maakt de feedback soms eerlijker,

doordat nu bijvoorbeeld mensen vanuit de universiteit in Groningen meekijken als jij aan de VU staat te pleiten.” Het komt de kwaliteit van de feedback ten goede, vindt Grandjean. “Medestudenten gaven mij tips over spreektempo, over de kwaliteit van mijn argumenten. Ik mocht ook meer stijlfiguren gebruiken, voor een sterker eindbetoon. Tijdens je pleidooi heb je niet door dat ze meeluisteren, maar het is toch heel fijn dat ze je zaak gevolgd hebben. Zo weet je wat je nog kunt verbeteren.” Of ze liever voor een groep oefent of met een VR-bril in een virtuele rechtbank? Het laatste, zegt Roos. “Oefenen in een groep is naar mijn idee minder effectief, omdat je minder het gevoel hebt dat het voor ‘het echt’ is. Je hoeft het nog niet perfect te doen. En dat heb je in een virtuele omgeving zeker wel. Daar ga je ook naar gedragen.”

Begeleiding door docenten

Goede feedback snijdt aan twee kanten: zowel diegene die beoordeelt als de beoordeelde student leren ervan. Om deze kritiek op een goede manier te kunnen geven, is begeleiding van de docent nodig. In Groningen, Amsterdam en Utrecht ligt er voor de student een lijst beoordelingscriteria klaar, samengesteld door de klankbordgroep en de docenten uit de kerngroep. “Wat is een goede houding? Wat is goed stemgebruik? Je kijkt ook naar lichaamstaal en mimiek, al is dat laatste lastiger met een VR-bril. Maar stemgebruik en houding zijn al een heel groot deel van de presentatie. Maakt iemand gebaren? En natuurlijk ook: wat vertelt hij of zij?” De begeleiding begint echter al eerder, vertelt Grandjean: “We moesten ons voorbereiden op de hele casus, inclusief getuigenverklaringen en psychologische rapporten. Honderd bladzijden. En vervolgens bereidde ieder een requisitoir voor, dus een soort pleidooi voor de rechtbank, die ook beoordeeld werd door de docent” Ook de organisatie is een taak van de docent: de studenten, die circa 3 minuten in de VR-rechtbank aanwezig zijn, wisselen elkaar in rap tempo af.

Instellingen leren van elkaar

Doordat studenten nu instellingsoverstijgend pleiten, worden de verschillende accenten van de opleidingen zichtbaar. Een mooie bijvangst, vindt Wierenga: wat je als instelling van elkaar kunt leren. “Het is als docent in Groningen bijvoorbeeld heel interessant om te zien hoe een docent aan de VU bezig is met spreekvaardigheid. Je hebt een community of learners van studenten, maar ook van docenten.”

Inmiddels is ook de Universiteit Utrecht aangesloten. Het streven is om de doorlooptijd te verkorten, zodat meer studenten tegelijk kunnen pleiten. “We willen naar twee sessies naast elkaar, in plaats van één”, vertelt Moes. Wat haar betreft, blijft het daar niet bij. “We hopen dat meer instellingen meedoen. Want hoe groter de groep die we hiermee kunnen

bedienen, hoe waardevoller het is.” Een andere stap is evidence based research naar de impact van VR op het onderwijs. “De gekozen techniek zit zo goed in elkaar, dat ik ook veel mogelijkheden zie voor andere domeinen. Wat die mogelijkheden zijn, willen we gaan onderzoeken.”

Het Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT is een vierjarig programma van SURF, Vereniging Hogescholen en de VSNU dat inzet op het samenbrengen van initiatieven, kennis en ervaringen en snel en concreet aan de slag gaan met kansen voor het hoger onderwijs. Dit gebeurt in acht verschillende 'zones'. In de versnellingszone Docentprofessionalisering werken 16 instellingen aan de hand van vijf thema's aan de facilitering en professionalisering van docenten in hbo en wo.

Meer informatie en onze publicaties vind je op
www.versnellingsplan.nl